

A 1719

C 0005

A

ZSIDÓ NEMZET TÖRTÉNETE

SPINOZA-FÜZETEK

A zsidók egykor — ha bizonyos tanítások nem teszik satnyává szellemüket — az emberi dolgok változandóságának rendje szerint bizonytalansággal ismét felállítják majd birodalmukat és Isten újból kiválasztja őket.

SPINOZA

D. SABBATAI:

A zsidó nemzet története dióhéjban

Spinoza-Füzetek. 1940. Zsidó Nemzet-Kiadás.

Budapest 62. Póstaflók 225.

Felelős kiadó: Dr. Kálmán Imre.

A ZSIDÓ NEMZET TÖRTÉNETE DIÓHÉJBAN

AZ ELSŐ SZÁMŰZETÉS

1700—1250 i. e.

Időszámításunk előtt 2500 esztendővel sémita családok költöztek az Eufrát folyón túlról a mai Palesztina területére. Ezek a családok Egyiptomba vándoroltak egy aszályos, éhínséges esztendőben i. e. 1700 körül. Ezzel — a Palesztinából való első „száműzetéssel” — kezdődik a zsidó nemzeti történelem.

A zsidók Egyiptomban is feltűntek tehetségükkel, képességeikkel, de hamarosan fölkeltek az őslakók, különösen a papság ellenszenvét. Az akkori antiszemiták zárt települési területekre szorították a zsidókat, kényszermunkára fogták őket és igen kegyetlenül bántak velük. A közös sors és az együvézárás szoros közösségi érzést fejlesztett ki a zsidókban. Sorsuk egyre rosszabbodott és mind erősebbé vált bennük egy akkori „cionizmus”: mind élénkebbé vált Kánaán emléke, egyre jelentősebbnek érezték a cseréptáblákra és papirusztekercsekre írott régi feljegyzéseket, amelyek őseik honfoglalásáról tanuskodtak. Felébredt a zsidókban a hazatérés vágya.

Mindez azonban csak tehetetlen álmodozás maradt mindaddig, amíg az akkori — kisszámú — asszimilált zsidók egyike, Mózes, aki a legelőkelőbb egyiptomi környe-

zetben, az uralkodó udvarában nevelkedett, rá nem ébredt arra, hogy tulajdonképpen nem az udvarhoz, az egyiptomiakhoz, hanem az elnyomott zsidó néphez tartozik. Nem tudjuk, hogyan ébredt fel ebben a zsidóban a nemzeti szolidaritás tudata, de tény az, hogy szembefordult addigi környezetével s egész tudását és tekintélyét arra használta fel, hogy lehetővé tegye a zsidó tömegek hazatérését. Ez nehéz tárgyalások és nem egyszer erőszakos eszközök alkalmazása után sikerült is. A száműzetésben egységesebbé vált, bár még mindig tizenkét törzsre oszló zsidó nemzet Mózes vezérlete alatt elhagyta Egyiptomot. Kánaánt csak hosszú vándorlás után közelítették meg a keletpalesztinai sivatag felől. Ezalatt az idő alatt Mózes katonás, államalkotó közösséggé szervezte népét, amely most már alkalmassá lett arra, hogy Kánaánban önálló életet éljen s ahol kell, harcban hódítsa meg az országot.

AZ ELSŐ NEMZETI OTTHON

1250—1030 i. e.

Mózes még az ország teljes meghódítása előtt meghalt s a tulajdonképpeni honfoglalást a zsidók hadvezére, Józsuá kezdte meg. Az országot felosztották a tizenkét törzs között és megkezdődött a zsidó nemzet önálló élete. Ez nem volt még független állami élet, nem volt benne erős központi hatalom, amely az egész nép nevében gyakorolta volna a felségjogot. Kánaán, azaz akkor már Erec Jiszraél (Izrael országa) nem volt még zsidó állam, hanem — modern szóval — úgyszólván csak nemzeti otthon.

A tizenkét törzs néha egymás ellen is hadakozott, de közös volt törvényrendszerük, ez pedig a közös hiten nyugodott. Ebben az időben a zsidók országához tartozott már körülbelül az a terület, amelyet ma Palesztinának nevezünk, tehát a Jordántól keletre és nyugatra elterülő vidé-

kek. A tengerparton azonban nem volt szilárd a zsidók uralma, mert a part déli részét a fejlett város-államokban élő filiszteusok birtokolták.

AZ ELSŐ ZSIDÓ ÁLLAM

1030—586 i. e.

A központi hatalom hiánya kikezdte a zsidó közösség érzését és nem egyszer veszélyeztették ellenséges népek az egyes külön élő törzsek létét. Ebből a tényből egy Sámuel nevű papvezér vonta le a szükséges következtetéseket. Ez a nagytekintélyű államférfi megértette a törzsekkel, hogy szükség van az összefogásra. A törzsek ezután elhatározták, hogy közös királyt választanak s választásuk egy Saul nevű fiatal gazdára esett. Saul valóban egyesítette a népet, 3000 főnyi állandó hadsereget szervezett és biztosította a zsidók uralmát az ország legnagyobb részében.

Utóda, Dávid, befejezte a Saul által megkezdett művet azzal, hogy kék-fehér zászlók alatt vonuló seregével meghódította az ország hadászati és gazdasági központját, az addig a jebusziták által birtokolt Ción hegyét és Jeruzsálem városát. Dávid építette ki az ország katonai hatalmát és megkezdte a közigazgatás egységesítését.

Dávid utóda, Salamon, nagyobb szabású szövetségi politikát fejlesztett ki. Felismerte, hogy országa híddá válhatik az akkori civilizált Észak (Asszírria) és Dél (Egyiptom) között s ehhez szabta politikáját. Fejlesztette a külkereskedelmet s a nemzet egységének látható központjául megépítette Jeruzsálemben az Első Templomot.

Salamon halála után az ország északi felében, tíz törzs fölött, a templomépítés egyik vezetője ragadta magához az uralmat és Salamon fia csak az ország kisebbik déli részén, két törzs fölött uralkodott. Az állam így kettészakadt

és csökkent a két ország, az északi Izrael és a déli Júda külpolitikai jelentősége és katonai ereje is.

Az északi államot, Izraelt két évszázad multán megszállták az asszír seregek és fogságba hurcolták a lakosságot. A tíz izraeli törzs részben elpusztult a fogságban, részben elvegyült a környező népekkel.

Az asszirok izraeli bevonulása alkalmával „segélynyújtás” címén egyiptomi csapatok szállták meg Júdát, de a déli állam önállósága mégis fennmaradt még közel százötven évig. Ekkor a felbomlott asszír birodalom helyét elfoglaló babilóniai birodalom tovább terjeszkedett dél felé, kiűzte az egyiptomi csapatokat Júdából, megszállta az országot, Salamon templomát lerombolta, a lakosságot pedig fogságba hurcolta.

A MÁSODIK SZÁMÚZETÉS

586—536 i. e.

Júda fogságba hurcolt lakosságában (a mai „zsidók”, vagyis Júda-beliek tulajdonképpeni őseiben) sokkal mélyebben gyökerezett a nemzeti vallás, tehát az összetartozás és kiválasztottság nemzeti érzése is, mint Izraelben. Az izraeli törzsek teljesen elvesztek, Júda két törzsét azonban nem tudta megsemmisíteni a babilóniai fogság. A zsidók élénk szellemi és irodalmi életet éltek a fogságban is és egyre azon fáradoztak, hogy visszatérhessenek hazájukba. A fogságban állították össze a ma is ismert Szent Íratok nagyrészét.

A babilóniai birodalom bukása után s a helyére lépő perzsa hatalom alatt javult a zsidók gazdasági és társadalmi helyzete. Sikerült megértetniök Cirusz perzsa királlyal, hogy az Észak és Dél közti összekötő utat alkotó Palesztinát sokkal inkább biztosítja a perzsa birodalom számára a perzsákkal szövetkezett zsidóság, mint akármilyen meg-

és csökkent a két ország, az északi Izrael és a déli Júda külpolitikai jelentősége és katonai ereje is.

Az északi államot, Izraelt két évszázad múltán megszállták az asszir seregek és fogságba hurcolták a lakosságot. A tíz izraeli törzs részben elpusztult a fogságban, részben elvegyült a környező népekkel.

Az asszirok izraeli bevonulása alkalmával „segélynyújtás” címén egyiptomi csapatok szállták meg Júdát, de a déli állam önállósága mégis fennmaradt még közel százötven évig. Ekkor a felbomlott asszir birodalom helyét elfoglaló babilóniai birodalom tovább terjeszkedett dél felé, kiűzte az egyiptomi csapatokat Júdából, megszállta az országot, Salamon templomát lerombolta, a lakosságot pedig fogságba hurcolta.

A MÁSODIK SZÁMÚZETÉS

586—536 i. e.

Júda fogságba hurcolt lakosságában (a mai „zsidók”, vagyis Júda-beliek tulajdonképpeni őseiben) sokkal mélyebben gyökerezett a nemzeti vallás, tehát az összetartozás és kiválasztottság nemzeti érzése is, mint Izraelben. Az izraeli törzsek teljesen elvesztek, Júda két törzsét azonban nem tudta megsemmisíteni a babilóniai fogság. A zsidók élénk szellemi és irodalmi életet éltek a fogságban is és egyre azon fáradoztak, hogy visszatérhessenek hazájukba. A fogságban állították össze a ma is ismert Szent Íratok nagyrészét.

A babilóniai birodalom bukása után s a helyére lépő perzsa hatalom alatt javult a zsidók gazdasági és társadalmi helyzete. Sikerült megértetniök Cirusz perzsa királlyal, hogy az Észak és Dél közti összekötő utat alkotó Palesztinát sokkal inkább biztosítja a perzsa birodalom számára a perzsákkal szövetkezett zsidóság, mint akármilyen meg-

szálló sereg. Ezért Círusz a Balfour-deklarációhoz hasonló levélben engedélyezte a zsidók hazatérését.

A MÁSODIK NEMZETI OTTHON

536—142 i. e.

Körülbelül 50.000 zsidó sietett visszatérni hazájába. A fogságban maradók anyagilag támogatták a hazatérőket, akik első feladatuknak tekintették új templom, új látható nemzetközpont építését. Közel száz év multán újabb nagy csoportok indultak haza Babilóniából Ezra és Nehémia vezetésével. Ezek adták a népnek a mai hithű zsidóság által is követett törvényrendszert, benne a fajvédelmi szabályokat. Ebben az időben fejezték be a Második Templom építését. Ekkor kezdődött a Szent Iratok gyűjtése, a kanonizálás is. A zsidók a fogságból való visszatérés után bizonyos önkormányzatot kaptak, úgy hogy Palesztina ismét úgyszólván nemzeti otthonuk volt.

A perzsa birodalom bukásával Macedóniai Sándor hatalmi szférájába jutott Palesztina. Nagy Sándor halála után előbb Egyiptom, majd a sírek fenségjoga alá került az ország s ekkor erőszakos görög asszimiláció kezdődött. Ennek visszahatásaként felkelő csapatok alakultak. Egy Matitjáhu nevű pap állott fiaival a szabadcsapatok élére.

A MÁSODIK ZSIDÓ ÁLLAM

142 i. e.—135 i. u.

Matijáhu családjának, a Makkabeusoknak szabadságharca a sírek kiverésével végződött. Makkabi Simont választották fejedelemmé s hamarosan újra helyreállt a zsidó állam függetlensége, amelyet Simon idejében elismert a római birodalom is.

A Makkabeus-ház története telve volt véres háborúkkal. Alexander Jannáj királynak mégis sikerült valósággal

nagyhatalmi politikát folytatnia. Ki is terjesztette a zsidó állam területét az ősi határokig. Utóda, Salome Alexandra, a zsidók nagy királynője sikeresen folytatta elődjének művét.

A zsidó állami függetlenségre azonban hamarosan rávetette árnyékát a növekvő római birodalom. Az utolsó Makkabeus uralkodók alatt római protektorátussá vált a zsidók országa, de a helyi zsidó kormányzat még messze menő felségjogokkal rendelkezett. A zsidóság mégis elégedetlen volt, teljes függetlenséget kívánt és már a protektorátus kezdetétől fogva egyre-másra alakultak zsidó szabadcsapatok. Elszánt, vakbuzgó terroristák voltak ezek és portyázó harcmóddal küzdöttek a római fennhatóság és a Róma-barát zsidók ellen, míg végre kitört az általános felkelés.

A szabadcsapatok vezérei leszálltak Galilea hegyvidékről a városokba, átvették a szabadságharc irányítását, de kezdeti sikerek után legyűrte őket a sokszoros római túlerő. Négy évig párját ritkító hősiességgel állták a harcot, de 70-ben i. u. elesett Jeruzsálem. A földdel tették egyenlővé a Második Templomot — ma már csak nyugati falának kis töredéke, a Siralom Fala van meg belőle — és három év múlva elesett a zsidó szabadságharcosok utolsó vára, Masszada is.

Hatvan éves római elnyomatás következett. Ezalatt az idő alatt vetették meg alapját annak a világnézetnek, amely igazán a könyv népévé tette a zsidót és kétségtelenül hozzájárult ahhoz, hogy a zsidóság minden üldöztetés ellenére fenn tudott maradni a harmadik száműzetés évszázadain át. A régebbi prófétai tanítások egy részéhez kapcsolódik ez a világnézet és azt hirdeti, hogy nem a világi állam a zsidó közösség életének alapja, hanem a Tan, s a Tan alapján élő közösségek politikai hatalom híján is megmarad-

nak a zsidóság életképes sejtjeinek. Ez a világnézet természetesen nem azonos az asszimiláció tanításával, mert hiszen csak a pillanatnyi politikai hatalomról mond le, de annál inkább ragaszkodik a nemzeti különálláshoz s napról-napra várja a Messiás eljövetelét, akinek első és főfeladata lesz a palesztinai zsidó állam helyreállítása.

A palesztinai zsidók zöme azonban nem fordult el a valóság világától a Tan betűi felé, hanem újabb szabadságharc előkészítésére használta fel a Templom pusztulása után eltelt hat évtizedet. Az új szabadságharcra Rabbi Akiba, a mozgalom nagy agitátora és szellemi feje adta meg a jelt. Bar Kochba volt a hadvezér. Kezdetben sikereket ért el. Csodálatos hadi teljesítménnyel kiverte a rómaiakat és helyreállította az állam függetlenségét. De az impérium minden tájáról összevont római hadak mégis legyőzték a zsidó sereget. A római hurok egyre szorosabb lett a zsidó csapatok körül és három év múltán, 135-ben i. u. elesett Bar Kochba utolsó vára, Betár.

A római birodalom szörnyű bosszút állt a felkelőkön. Feldúlta a palesztinai zsidó állami élet minden nyomát és a nép nagyrészét elhurcolta rabszolgának. Ezzel kezdődött a harmadik, s maig leghosszabb és legborzalmasabb száműzetés kora.

A HARMADIK SZÁMŰZETÉS

135—1862

Földközi tengeri korszak (135—1000).

A harmadik száműzetéssel megkezdődött a zsidók szétszóratása az egész akkor ismert világon. Eleinte főleg az akkori „művelt nyugaton“, a Földközi tenger környékén telepedtek meg a száműzöttek. Körülbelül 400-ig meglehetősen önkormányzattal rendelkező zsidó községek éltek még

Palesztina északi vidékén is, főleg azonban Babilóniában, amely akkor már az újperzsa birodalomhoz tartozott. Itt fejezték be a Talmudnak, a zsidó hagyomány, tudomány, irodalom nagyszerű sokkötetes gyűjteményének összeállítását.

400 körül a római birodalom területén államvallássá lett a kereszténység, 600 körül pedig Mohamed hívei hódították meg az újperzsák államát. A kereszténység hatalomrajutása szörnyű üldözések kezdetét jelentette és Mohamed is szent háborút hirdetett az ősi törvényeikhez ragaszkodó zsidók ellen.

900 után széthullottak a babilóniai zsidó települések, a megmaradt palesztinai zsidóságot pedig jelentéktelenné tizedelték az első kereszteshadjárat vitézei. A babilóniai zsidók egy része az üldözések elől a Távolkeletre vándorolt s Indiában államot alapított. (Ezt 1500 után pusztították el a portugál hódítók.) A többi ázsiai és afrikai település is elvesztette jelentőségét a kereszténység első századai után és az Izlám terjedésével.

Első európai korszak (500—1200).

A zsidók további sorsa vagy ezerkétszáz éven át egy séma szerint alakul: a gazdanépek eleinte szívesen látják a zsidókat, mert közgazdasági fellendülést várnak tőlük. A zsidók beváltják ezeket a reménységeket, nagy sikereket érnek el, amellet nem tudnak vagy nem akarnak beolvadni. A gazdanép idegennek érzi őket s így hamarosan megindul a visszahatás, a nemzsidó tömeg ellenük fordul (régebbi évszázadokban többnyire vallási s még nem fajelméleti ürüggyel), az uralkodók és nagyurak pedig védelem fejében zsarolják, majd kiűzik az országból a kiszipolyozott és elszegényedett zsidókat.

500 után megkezdődött a harmadik száműzetés első

európai korszaka. A zsidók terjeszkedtek Spanyolországban, Frankföldön, Olaszországban, Németországban. Államukat pedig vitték magukkal. Minden zsidó község egy-egy kis Ción, kicsiny zsidó állam volt, amelynek súlypontja és erőforrása a Tan, a hagyomány, a Palesztinába való visszatérés — lehetőleg mielőbb.

A zsidók társadalmi berendezkedése már a korszak kezdetén eltért környezetükétől. Legjobban tisztelték a tudóst, de elvárták tőle, hogy a tudomány mellett foglalkozzék kenyérkereső mesterséggel is. Nagyra értékelték a földművelést, sok volt köztük az iparos, de a leggazdagabbak és legbefolyásosabbak a nagykereskedők voltak, akik a keresztény középkor gazdasági súlyedésében megőrizték a világkereskedelmi kapcsolatokat és felhasználták a fejlett római pénzgazdálkodás hagyományait is.

Az első európai korszak különleges jelentőségű szakasza az úgynevezett spanyolzsido fénykor. Körülbelül 900-tól 1200-ig tartott. A zsidóság élete ugyan a mondott séma szerint folyt a spanyolországi arab uralom alatt is és az elért sikerek nyomában mindig ott járt a kíméletlen antiszemitizmus. De az itt elért sikerek csodálatosan nagyszerűek voltak. A kiválóbb zsidók társadalmi rangja, világi műveltségük elmélyülése, tudományos és irodalmi munkásságuk színvonala, gazdasági súlyuk nagyobb volt ebben az időben, mint akár Magyarországon az egyenjogusítástól a világháborúig. Megemlítésre méltó, hogy a spanyolzsido ebben a fénykorban sem asszimilálódtak, hanem öntudatos nemzeti zsidók voltak. Ebben a korban élt a középkor legnagyobb cionista költője, Jehuda Halévi.

A zsidóság társadalmi szerkezetének átalakulásával fejeződött be az első európai korszak. A keresztény világ újonnan épülő gazdasági rendjében a keresztény versenytársak teljesen kiszorították az idegent, a zsidó földművest

és iparost. A keresztes hadjáratok nyomán járó keresztény kereskedők is megtalálták a világkereskedelem útjait, úgy hogy a zsidó nagykereskedők sem voltak többé versenytárs nélkül. Talán a pénzgazdaság terén is megsemmisültek volna a versenyben, ha az egyház nem tiltotta volna fiainak a kamatszedést s nem tette volna így mesterségesen zsidó kiváltsággá a pénzüzetet. Így a Makkabeusok nemzete 1000 után lassan, de feltartóztathatatlanul vált a hit-tudósok, kalmárok és uzsorások népévé.

Második európai korszak (1200—1750).

Ezután a zsidóság élete három mederben folyt tovább. Ezek: **v é r t a n u s á g**, **p é n z g a z d á l k o d á s**, **c i ó n i z m u s**.

Már az európai kereszténység első századaiban sanyargatták vagy halomra ölték a zsidók tömegeit hithűségük miatt vagy koholt vádak alapján. Az első kereszteshadjárat után rendszerré vált ez. Európa minden országában évszázadokon át lobogtak a máglyák, villogtak a hóhérbárdok, gyilkolt a csőcselék és zsidók tízezrei szenvedtek **v é r t a n u s á g o t**. Akiket nem öltek meg és nem kereszteltek meg, azokat többnyire kiűzték akkori lakóhelyükről. (Ilyen kiűzetések következtében szűnt meg ennek az időszaknak első három századában szinte egy csapásra minden nyugat-európai zsidó település.)

Az életbenmaradók mindjobban ragaszkodtak a **p é n z ü z l e t h e z**. Nemcsak azért, mert az egyház nekik megengedte a kamatszedést s így a zsidók számára ez volt az egyetlen nagyszabású kereseti lehetőség, hanem azért is, mert a pénz volt az a vagyontárgy, amellyel a legkönnyebben lehetett menekülni és vándorolni.

Amellett a zsidók egyre jobban elkülönültek kis Ciónjaikban, egyre jobban elmélyedtek a hagyományba, gazdag

vallási irodalmat termeltek és lesték a Messiást. S a Messiástól mindenekfelett a palesztinai állam újjászületését várták. Szinte minden imában ott volt a kiáltás: Uram, vezess haza! Ebben legalább annyi volt a reálpolitika, mint a vallásos rajongás, mert hiszen a boldog, szabad, biztonságos egyéni és családi élet akkor is csak a zsidó államban volt elképzelhető. Mindez pedig, mai szóval élve, c i o n i z m u s volt.

Ennek a száműzetési korszaknak legjelentősebb eseményei — az összetartó vallás fennmaradását szolgáló közismert szellemi teljesítmények mellett — az úgynevezett álmessiasok mozgalmi. Az álmessiasok — a kor szellemének megfelelően — nem különítették el a politikai és a vallási célkitűzést. De mindig politikusok, sokszor diplomaták és hadvezérek voltak és néha sikerült hadsereget szervezniök.

Már 700 után találkozunk ilyen álmessiasokkal, aki Szíriában zsidó sereggel próbálta megdönteni a kalifa uralmát, hogy helyreállíthassa a zsidó államot. 800 körül pedig az egyiptomi Benjámint zsidó serege szövetkezett a perzsákkal és elfoglalta Palesztinát, ahol Benjámint tizennégy évig uralkodott. A következő századokban politikai, azaz messiási propaganda nélkül is gyakran indultak Palesztinába zsidók csoportjai és 1250 körül Nachmanidesz rabbi vezetésével nagyobb tömeg tért haza. De a messiási cionizmus képviselői csak 1500 körül tettek szert az egész akkori zsidó világra kiterjedő jelentőségre.

Aser Lämmlein, Reubéni és Sabbatai Cví voltak ennek a kornak hatalmas tömegeket megmozdító zsidó nemzeti politikusai, akiket csak a hálátlan utókor tekintett álmessiasoknak. Lämmlein még mezítlábas rajongók csapatával próbált hazatérni, Reubéni már Palesztinát visszafoglaló zsidó hadsereg létesítéséről tárgyalt a pápával és a portu-

gál királlyal, bár eredménytelenül, Sabbatai Cvi mozgal-
mának nyomán pedig meg is indult 1650 körül a nagyobb-
szabású hazavándorlás.

Ebben az időszakban különösen két országba vándor-
oltak tömegesen a menekülő zsidók: 1350 körül Lengyel-
országba, 1550 körül pedig Hollandiába. A korszak vége-
felé, 1650 táján alakult Uj-Amszterdam (a mai New York)
első zsidó községe.

Harmadik európai korszak (1750—1862).

A harmadik száműzetés utolsó szakaszát a nemzet fel-
bomlásának, atomizálódásának tünetei jellemzik. A röne-
szansz és a reformáció, az európai népek öntudatos nem-
zetté válásának ez a két tényezője nem volt meg a zsidó-
ságban. Az 1700-as évekig megtartotta a zsidóság a maga
többszázéves szerkezetét.

Ez a szerkezet — „Ciön kicsinyben“ — a zsidó nem-
zeti lét védőbástyájaként alakult. A bástyát lerontani nem
tudó felbőszült külvilág tehetetlen dühében láncokkal vette
körül a bástyafalakat. Így alakult ki a testi és szellemi get-
tó — elsősorban a zsidóság elkülönülési akaratából, önfenn-
tartó ösztönéből, másodsorban a külvilág által vont válasz-
tóvonalból. Az 1700-as években, a felvilágosodás közeledté-
vel, lazultak a zsidó láncai. A zsidó életnek századok óta
nem fejlődött, elavult belső szerkezete azonban ekkor már
nem volt elég erős ahhoz, hogy a külső láncok szorítása
nélkül is összetartsa a zsidóságot.

A felvilágosodás szele megrecsegettette a zsidó népszer-
vezet elavult épületét, sőt néhol fel is döntötte. Ekkor a
régie épületből a szabadba került zsidóság egy része nem
épített magának új nemzeti hajlékot, hanem igyekezett el-
helyezkedni a környező népek fedele alatt. Ebben az idő-
ben a középeurópai fiatal zsidó nemzedék nagyrésze már

nem tanult héberül és 1800 körül látszólag joggal tekintették halott nyelvnek a — csak Közép-Európában tetszhalott — hébert.

Ezzel a 18. században megkezdődött az újkori asszimiláció. Ez már nem azt jelentette, amit a régebbi korok asszimilációja: hogy zsidófajú, zsidóhitű, de teljesjogú és hű polgárai akarunk lenni a gazdanép államának. Hanem ezt: „csak vallásom zsidó, de a zsidó néphez, zsidó fajhoz semmi közöm“; sőt ez az asszimiláció később odáig jutott, hogy kijelentette: „zsidó faj, zsidó nép tulajdonképpen csak volt, de ma már nincsen“. Tehát az újkori asszimiláció tévedésen vagy hazugságon alapult.

A társadalmi törvényeknek megfelelően ezúttal is érvényesült a száműzetés sémája. Az újkori asszimilációra megadta a választ az újkori antiszemitizmus. Az újkori zsidóellenesség mint társadalmi elkülönítő erő a régi gettóláncok hathatós pótléka volt a valóságos gettók megszűnése után. (Politikai mozgalommá 1880 körül vált Németországban s legújabbban ugyanott érte el a zsidóüldözés korábbi századokból jól ismert fokát.)

A zsidóság zöme azonban nem törődött bele leglényegének megsemmisülésébe, hanem — néhány évszázados késséssel — pótolni igyekezett azt, amit az európai röneszansz idején elmulasztott. Ennek a folyamatnak fontos tünete volt az, hogy a — nálunk soha meg nem halt — héber nyelvet 1830 körül világi tudományos és szépirodalmi célra kezdték használni az orosz-lengyel zsidók.

A HARMADIK NEMZETI OTTHON

1862-től napjainkig.

A zsidó nemzeti megújulás első mérföldköve, tudatos és szabatos megnyilvánulása Hess Mózes 1862-ben megjelent „Rom und Jerusalem“ című könyve volt. Ez az írás

leszámolt az újkori asszimiláció hazugságaival, rámutatott a zsidó nép életében rejlő hatalmas értékekre és felszólított a palesztinai zsidó ország újjáépítésére.

Valójában állandóan folyt már a szórványos hazatérés. Az első gyakorlati jelentőségű lépések azonban csak 1880 táján történtek meg zsidó falvak létesítésére Palesztinában. Ezek az orosz zsidóságból indultak ki és törekvéseik lényegét korszerűen fejezte ki Pinsker Leo 1882-ben megjelent „Autoemancipáció“ című írása. Pinsker maga így foglalta össze végső következtetéseit:

„A zsidóság mindenütt idegen és ezért megvetik. A zsidók polgári és közjogi egyenjogusítása nem elég ahhoz, hogy a többi nép jobban megbecsülje őket. Ehhez csak egyetlen eszköz segíthet: a zsidó nemzet, a saját földjén élő nép megalakulása, a zsidók önemancipációja, a zsidóságnak egyenrangú nemzetként való bevonulása a nemzetek közé, saját haza szerzése.“

De Hess is, Pinsker is, Pinsker körének telepítő munkája is csak előfutára volt annak a zsidó nemzetmentő és jövőt teremtő mozgalomnak, amelyet az újkor legnagyobb zsidó államférfija, Herzl Tivadar indított meg. A mozgalom neve: *c i o n i z m u s*. Alapelvei megtalálhatók abban a könyvben, amelynek közzététele után a budapesti születésű, Bécsben ujságíróskodó Herzl egy csapásra a megújuló zsidóság vezérévé, új Mózesévé vált. Ez a korszakalkotó könyv 1896-ban jelent meg „A zsidó állam“ címen.

A könyv lényege: a zsidóság testi-lelki nyomorának az az oka, hogy mindenütt kisebbség, sehol sem a maga ura. Meg kell tehát teremtenie saját nemzeti államát. De ennek valósággal önálló államnak kell lennie, mert ha jó-tékonyság vagy megtűrtség alapján telepítenének valahol a zsidók, csak hordoznák magukkal továbbra is a kisebbségi sorsot s vele minden régi bajukat. Az államépítéshez nagyvonalú tervre és tömeges kivándorlásra, tömeges telepí-

tésre van szükség. Herzl ebben az írásában még csak általánosságban írt a zsidó államról, később azonban félreérthetetlenül leszögezte, hogy a zsidó állam csak Palesztinában lehetséges és ott is fog megalakulni.

Herzl könyvének nyomán hatalmas, most már cionistának nevezett népmozgalom támadt. Ez 1897-ben tartotta meg első világkongresszusát Bázelen. Ekkor már erős segítőtársa támadt Herzlnek Nordau Miksa, a nagy zsidó közíró személyében.

Herzl merész, önbizalomra épülő, erős politikai tényezővé igyekezett tenni a cionista mozgalmat, közben pedig hatalmas diplomáciai tevékenységet folytatott a palesztinai zsidó államépítésért. Nagyszabású tárgyalásokba bocsátkozott a szultánnal (Palesztina akkori urával), a német császárral, az olasz királlyal, a pápával, az orosz meg az angol kormánnyal. Elérte azt, hogy a nagyhatalmak uralkodói és kormányai egyenrangú tárgyalófélnek tekintették a zsidó nép vezérét.

Herzl hatalmas — sok munkatársától meg sem értett — politikai műve befejezetlen maradt 1904-ben, negyvennégy éves korában bekövetkezett halálával. Herzl utódai nem tudták folytatni művét és egészen a világháború első évéig kitartó, de kisszabású és csak jelentéktelen eredményű palesztinai telepítőmunkára szorítkoztak. Ezt nevezték gyakorlati cionizmusnak Herzl messzelátó, a hatalmas végcél érdekében apró kézzelfogható sikerekről lemondó politikai cionizmusával szemben. A gyakorlati cionizmus politikai erőtartalék híján mindössze annyit ért el a világháború kezdetéig, hogy két évtized alatt körülbelül 15.000 zsidó telepedhetett meg Palesztinában.

A cionista mozgalom a világháború alatt kapcsolódott be — Herzl szellemében — a nemzetek politikájába. Az

antanthatalmak ráébredtek arra, hogy a zsidóság értékes szövetségesük lehet a harctereken is, Palesztina meghódításában, de az arcvonalak mögött is, különösen az akkor még semleges Északamerikai Egyesült Államokban.

Trumpeldor és Jabotinsky cionista vezérférfiak ismerték fel elsőnek ennek a szövetségi politikának jelentőségét a zsidó nemzeti jövő számára. Elhatározták, hogy zsidó sereget szerveznek Palesztina visszafoglalására, hogy a véráldozat jogán is diktálhassák az ősi ország jövő sorsát. 1915-ben Trumpeldor vezetésével megalakult a Cion-hadtest, 1917-ben pedig Jabotinsky megszervezte a kék-fehér zászlók alatt küzdő zsidó légiókat. Ezek tették a Palesztinát meghódító sereg egy harmadát.

Az amerikai cionisták antant-barát tevékenységének és a zsidó légió szervezésének ellenszolgáltatásaképpen 1917-ben közzétette az angol kormány a Balfour-deklarációt. Ebben az angolok elismerik a cionista törekvések történelmi jogát és megígérik támogatásukat.

A világháború befejezése után hatalmas iramban fejlődött a zsidó nemzeti élet. A nemzeti öntudat felébredt a galut minden országában és Palesztinában lerakták a zsidó állam alapjait. Sok a külső ellenállás: elsősorban az angol-ellenes politika zsoldjában álló arab csoportoké. Van belső ellenállás is. De minden külső ellenállás és belső reakciós áramlat ellenére feltártóztathatatlanul halad a nemzet

a h a r m a d i k z s i d ó á l l a m f e l é .

A ZSIDÓ NEMZET KIADVÁNYAI

A zsidó reálpolitikát szolgálják. A zsidó reálpolitika alap-
étele :

A ZSIDÓSÁG: NEMZET

A zsidó reálpolitika főfeladata : a magyarországi zsidó fia-
alság palesztinai hazavándorlásának megszervezése és az
ittmaradó idősebb zsidók emberséges életének biztosítása.

D. SABBATAI :

Egy az út.

A zsidó nacionalizmus könyve. 1939. — — — P 0.80

ISZLÁGYI :

Nevelés nemzeti forradalomra.

Labotinsky előszavával. 1939. — — — — P 1.20

PINOZA-FÜZETEK :

Zsidó nemzeti káté — — — — — P 0.20

A zsidó nemzet története dióhéjban — — — — P 0.20

A zsidók országa : Palesztina — — — — P 0.50

Pinsker : Önemancipáció — — — — P 0.40

Labotinsky : Zsidóság és szocializmus — — — — P 0.40

A sorozat folytatódik.

Főbizományos :

Gondos Sándor modern zsidó könyvkereskedése,
Budapest, VI. Andrásy út 53.

**„Nekudah“ könyvnyomda, Munkács.
Felelős vezető : Teichman Sándor.**

Országos Rabbiképz - Zsidó Egyetem Könyvtára